

Täysistunto

Torstai 12.4.2018 klo 16.00—19.53

5. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2017

Kertomus K 9/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan. Avataan keskustelu. Valtuuskunnan puheenjohtaja Paloniemi.

Keskustelu

18.42 **Aila Paloniemi kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tartun ensin tähän edustaja Kanervan puheessaan esittämään ajatukseen, jota edustaja Guzenina tuossa jo kommentoikin. Meidän valtuuskuntamme ei koskaan ole kehittämistoimia vastaan. Näistä asioista ilman muuta kannattaa meidän istua alas ja keskustella.

Kansakunnan ja kansalaisten turvallisuudesta huolehtiminen on poliittisten päättäjien ensisijainen tehtävä. Turvallisuus on erittäin laaja käsite. Turvallisuus ja turvallisuudentunne muodostuvat monista asioista. Se on konkreettista ja tunnepohjaista, siihen liittyy ennakointia, valmistautumista, tarvittaessa nopeaa toimintaa yllättävissä tilanteissa ja paljon, paljon muuta. Oikeat toimet edellyttävät tietoa ja kansainvälisen politiikan seurantaa. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarinen yleiskokous tarjoaa tälle työlle hyvät edellytykset.

Etyj on valinnut turvallisuuteen laajan lähestymistavan, johon kuuluu sekä niin kutsuttu kova turvallisuus että pehmeän turvallisuuden komponentit eli niin kutsuttu demokraattinen turvallisuus. Tämä on Etyjin yksi pääpiirre. Toinen pääpiirre liittyy järjestön jäsenpohjaan. Keskusteluun ja toimintaan Euroopan turvallisuudesta osallistuvat paitsi kaikki Euroopan maat myös Kanada ja USA sekä Keski-Aasian maat, jotka tietenkään eivät ole eurooppalaisia maita mutta joiden toiminta vaikuttaa Euroopan turvallisuuteen. Tämä on se konteksti, jossa myös Etyjin parlamentaarinen yleiskokous toimii.

Arvoisa puhemies! Yleiskokous kokoontuu kolme kertaa vuodessa täysistuntoon. Näissä kokouksissa keskustellaan lähes kaikista Euroopan turvallisuutta koskevista aiheista. Turvallisuuspoliittiset haasteet Etyjin alueella ovat meille kaikki tuttuja: pitkittyneet konfliktit, Ukrainan kriisi, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden haasteet sekä ihmisoikeuksien puolustaminen kriisitilanteissa. Useimpien konfliktien taustalla ovat pitkään jatkuneet ihmisoikeusloukkaukset, epädemokraattinen hallinto ja ihmisten kokemus siitä, ettei oikeusjärjestelmä suojele heitä mielivallalta. Olen itse puheenvuoroissani useaan otteeseen todennut, että kestävää rauhaa ei saavuteta ilman ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

Arvoisa puhemies! Viime vuonna Etyjin istunto järjestettiin Valko-Venäjän pääkaupungissa Minskissä. Demokratian ja ihmisoikeuksien tilanne Valko-Venäjällä ei ole hyvä, kuten tiedämme. Presidentti Lukašenka onnistui hyvin istunnon järjestämisessä, ja kokous tarjosi hänelle mahdollisuuden puolustaa omia näkemyksiään. Samalla istunto tarjosi tilaisuuden meille parlamentaarisikoille nähdä ja kokea ainakin jossain määrin valkovenäläistä todellisuutta.

Minskin istunnossa keskusteltiin tietenkin paljon muustakin kuin Valko-Venäjästä: Ukrainan alueellisen koskemattomuuden palauttamisesta, terrorismin torjunnasta, kyberturvallisuudesta, pakolaisvirroista, energiaturvallisuudesta ja kuolemanrangaistuksen poistamisesta. Suomen aloite sukupuolet osallistavan ja huomioon ottavan rauhanvälityksen edistämisestä hyväksyttiin yksimielisesti, mikä oli hieno asia.

Suomella on aina ollut vahva asema ja rooli Etyjissä, näin myös Etyjin parlamentaarisessa yleiskokouksessa. Suomen valtuuskunta on johdonmukaisesti pyrkinyt hyödyntämään Etyjin yleiskokouksen areenaa myös Suomelle tärkeiden aiheiden esille tuomiseksi. Viime vuonna järjestimme oheistapahtumia sekä rauhanvälityksestä että vammaisten oikeuksista yhdessä ODIHRin kanssa. Syrjimätön yhteiskunta on kaikkien etu, ja se tietenkin edistää demokraattista turvallisuutta. Tänä vuonna järjestämme vastaavanlaisen oheistapahtuman sananvapaudesta ja toimittajien turvallisuudesta kesän istunnon yhteydessä Berliinissä. Sananvapaus ja kokoontumisvapaus ovat näinä aikoina ja monin paikoin uhatuna myös Euroopan alueella.

Arvoisa puhemies! Ilkka Kanerva toimi yleiskokouksen erinomaisena puheenjohtajana kaksi vuotta ja on tällä hetkellä emerituspuheenjohtaja ja yleiskokouksen rauhanvälityserityisedustaja. Tämä tarjoaa meille erinomaisen mahdollisuuden tuoda esille Suomen ulkopoliittikan vahvuuksia, teemoja ja osaamista. Kanervalla on Suomen valtuuskunnan täysi tuki, ja valtuuskunnan muut jäsenet haluavat täydentää tätä työtä omilla vahvuuksillaan. Yhteinen näkemysemme on, että meidän on panostettava enemmän vuoropuheluun eri tasoilla, sekä kansallisella että kasainvälisellä tasolla, sillä nimenomaan vuoropuhelusta on tullut yhä tärkeämpi konfliktien ehkäisyn ja ratkaisun väline. Tämän lisäksi on hyvä muistaa, että koulutuksen tasa-arvo ja saavutettavuus ovat tärkeitä askelia tiellä yhteiskunnalliseen vakauteen ja hyvinvointiin. Nämä asiat ovat myös Suomen ulkopoliittikan linjan keskiössä.

Olen omassa toiminnassani nostanut esille naisten roolin poliittisessa päätöksenteossa ja olen muun muassa ehdottanut naisverkoston perustamista yleiskokoukseen. On ollut ilo panna merkille se, että ulkoministeri Timo Soini korostaa Suomen toimintaohjelmassa Naiset, rauha ja turvallisuus vuosille 2018—2021 tavoitteissa naisten roolin ja päätösvalan vahvistamista konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa ja rauhan rakentamisessa. Toimintaohjelman keskiössä ovat muun muassa rauhanprosessit ja kriisinhallinta.

Arvoisa puhemies! Vaalitarkkailu on edelleen Etyjin yleiskokouksen tärkeimpiä operatiivisia toimia. Viime vuonna yleiskokous lähetti valtuuskuntia tarkkailemaan parlamenttivaaleja Armeniassa, Albaniassa ja Saksassa sekä presidentinvaaleja Mongoliassa ja Kirgisiassa. Merkille pantavaa on siis, että valtuuskuntia ei enää lähetetä ainoastaan itään. Viime vuonna tarkkailijoita lähetettiin Saksaan ja tänä vuonna Italiaan. Tänä vuonna yleiskokous tarkkaili myös Venäjän presidentinvaaleja, missä edustaja Kanerva ja samoin edustaja Kivelä olivat mukana. Loppuarviot vaihtelevat tietenkin, mutta yleishavainto voisi olla vaikkapa, että mikään maa ei ole täydellinen tässäkään asiassa. Vapaat ja reilut vaalit ovat kuitenkin yksi demokratian tärkeistä mittareista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

Lopuksi haluan kiittää koko Etyj-valtuuskuntaamme erinomaisen aktiivisesta ja hyvästä työstä.

18.49 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset puheenjohtaja Paloniemelle hyvästä puheesta. Tämä menee juuri näin kuin hän kertoi. Olen itse ollut jäsenenä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnassa nyt reilut parisen vuotta, ja pidän sitä erittäin mielenkiintoisena ja tärkeänä työnä. Itse valtuuskunnan toiminnassa olen pitänyt tärkeänä arvona kestävästä rauhaa, sen kehitystä. On tärkeää luoda kokonaisvaltainen käsitys siitä turvallisuusympäristöstä, missä toimitaan.

Valtuuskunta on kannanotoissaan korostanut, että oikeusvaltioperiaatteeseen kuuluu kansainvälisten sitoumusten, kuten Etyjin ja YK:n peruskirjan, periaatteiden kunnioittaminen. Kaikki toiminta nojaa perusarvoihin, joita ovat demokratia, oikeusvaltio ja ihmisoi-keudet. Valtuuskunta katsoo myös, että vuoropuhelu on rauhan vahvistamisen kannalta erityisen tärkeää. Epävakaisessa maailmantilanteessa vuoropuheluun tulee panostaa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Konfliktien ehkäisy ja ratkaisu ovat mahdollisia lisäämällä vuoropuhelua.

Voin kertoa omasta kokemuksestani. Minulla oli tilaisuus olla pari vuotta YK:n apulais-pääsihteerin toimistossa Gazassa niin sanottujen Oslon sopimusten aikana 1995—1997, ja pääsin lähempää kuin kukaan muu suomalainen seuraamaan, miten vuoropuhelu edistyi Israelin ja palestiinalaisten välillä. Se oli hyvin lähellä, että siitä olisi saatu jotain oikeasti aikaiseksi, mutta se meni sitten hieman mönkään eräiden vaalien takia — mutta se on toinen juttu, en ala siitä sen enempää kertomaan. Mutta Terje Rød-Larsen muistuttaa minua monessa mielessä Ilkka Kanervasta, joka on erittäin taitava poliitikko ja loistava ihmisten yhteensaattaja. Siitä edustaja Kanervalle vielä erityiset kiitokset.

Poliittisen komitean päätöslauselmassa käsitellään lähes kaikkia Etyjin meneillään olevia haasteita, kuten kyberuhkia, terrorismia, väkivaltaista ekstremismia, Ukrainan epävakautta, Turkin tilannetta ja pitkittyneitä konflikteja. Päätöslauselmassa annetaan suosituksia konfliktien ja haasteiden ratkomiseksi ja kannustetaan käyttämään Etyjin kaikkia olemassa olevia työkaluja riskin vähentämiseksi. Samalla myös yleiskokous kannustaa osallistujavaltioita puuttumaan siirtolaisuuden juurisyihin, vahvistamaan ihmiskaupan vastais- ta työtä ja vaatii ihmiskauppaan osallistuneiden rangaistuksen tiukentamista, ja hyvä niin. Kyseessä on valtava ongelma.

Yleiskokous edelleen pitää tärkeänä, että valtiot lainsäädännön keinoin estävät terroris- mia ja pidättäytyvät sen rahoituksesta, ja kannustaa Etyjin osallistujavaltioita toimiin muun muassa internetin ja sosiaalisen median kautta välitetyn terrorismin torjumiseksi. Lisäksi päätöslauselmaan sisältynyt ehdotus terrorismin torjuntaan keskittyvän komitean perusta- misesta toteutettiin edustaja Paloniemen aikaisemmin mainitsemassa Minskin-kokoukses- sa viime vuonna.

Valtuuskunta osallistui useisiin vaalitarkkailuihin. Olin myös itse mukana, muistaakse- ni kolmessa. Etyj-maiden yhteiseen käsitykseen ihmisoikeuksista, demokratiasta ja oike- usvaltioperiaatteesta kuuluu olennaisena osana vapaat vaalit, mikä Suomessa on meille it- sestään selvää mutta mikä ei ihan joka paikassa ole itsestään selvää, ikävä kyllä. Sen nojalla osallistujamaat kutsuvat Etyjin jäsenmaiden edustajia valvomaan vaaleja. Vaalitarkkailus- sa tarkastellaan vaalijärjestelmän toimivuutta, vaalitoimituksen eri vaiheita demokratian toteutumisen näkökulmasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

Puhun vielä hiukan tästä tarkkailusta, jos se ei kaikille ehkä ole ihan tuttua. Tarkkailu on vuosien varrella muuttunut. Ennen vaalivilppi tapahtui usein vaalipäivänä, nykyään se on siirtynyt aikaan ennen vaaleja ja kampanjointia. Siksi Etyjin vaalitarkkailuvaltuuskuntia lähetetään tarpeen mukaan kaikkiin jäsenmaihiin — kuten täällä mainitsinkin, muun muassa Saksaan ja Italiaan. Ne valvovat myös rekisteröintiä, vaalilautakuntien toimintaa, vaalilakeja ja kampanjointia. Lisäksi on aloitettu työt seurannan kehittämiseksi.

Vapaat vaalit edellyttävät vapaata yhteiskuntaa ja mediaa. Tätä ei saavuteta pelkästään vaaleja tarkkailemalla, vaan se edellyttää jatkuvaa prosessia yhteistyössä vaalitarkkailun kohteena olevan maan kanssa. No, voin kertoa esimerkkinä — täällä jo edustaja Paloniemi kertoi näistä, missä ollaan oltu, en ala toistamaan — että itse olin muun muassa Armenian parlamenttivaalien tarkkailussa 2017. Serzh Sargsjanin oikeistolainen ääripääpuolue voitti ja sai noin 49 prosenttia annetuista äänistä ja 58 paikkaa. Silloin tehtiin arvio, että vaalit olivat teknisesti sujuneet hyvin, täyttivät suurimmalta osalta vapaille vaaleille asetetut ehdot. Vaaliprosessin kuitenkin tahrasivat muutamat uskottavat todisteet äänten ostamisesta ja äänestäjien pelottelusta. Tämä vuosia jatkunut ongelma rapauttaa äänestäjien uskoa vaalijärjestelmään, vaikka vaalipäivä itsessään oli rauhallinen.

Maiden vaaliasetelmista ja vaalituloksista voitiin monissa maissa havaita positiivista kehitystä aitojen demokraattisten ja vapaiden vaalien järjestämisessä. Huolenaiheita on edelleen esimerkiksi äänten ostamiseen ja hallintovarojen väärinkäyttöihin liittyen. — Kiitos.

18.54 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämän Suomen valtuuskunnan kertomuksen ehkä mielenkiintoisinta ja arvokkainta antia oli juurikin tämä vaalitarkkailutoiminta, joka kertomuksen osalta kohdistui näihin mainittuihin Armenian, Albanian, Mongolian ja Kirgisian vaaleihin ja erityisesti Saksan liittopäivävaaleihin, jotka tietysti meidän suomalaisten näkökulmasta ovat kenties näistä mielenkiintoisimmat ja Euroopan kannalta, koko maanosan merkityksessä, merkityksellisimmät.

Kertomuksen mukaan Saksan vaalien kampanjoinnin aikana oli havaittu ulkopuolista sekaantumista ja kyberhyökkäyksiä, mutta todetaan, että nämä eivät vaikuttaneet suoraan vaalituloksiin. Tämä kuulostaa nykyään varsin yleiseltä kertomukselta. Nimittäin mediasa esitetty narratiivi tällaiselle toiminnalle on yleisesti ollut se, että ulkopuolinen vaikutus olisi merkittävä tekijä Euroopan tai Amerikan demokratioiden vaalituloksissa. Näitä väitteitä kyllä esitetään helposti, mutta todisteiden suhteen on yleensä ollutkin hieman hiljaisempaa. Omasta mielestäni nämä kuulostavat enemmänkin turvallisuuspolitiikan harrastajien salaliittoteorioilta. Nykyaikana, digitalisaation aikana, tietysti monenlaiset tahot pyrkivät ulkopuolelta ja sisäpuolelta vaikuttamaan näiden asioiden etenemiseen. Tosin eroaako tämä niin sanottu disinformaation levittäminen paljonkaan siitä, mitä EU itsessään tekee, kun sillä on rahoitus Eurooppa-myönteisen viestinnän levittämiseen eri jäsenmaissa, jotta ihmiset valitsisivat vaaleissa integraatiomyönteisiä edustajia ja hallituksia? Esimerkkinä mainittakoon vaikkapa, että USA:n presidentti Obama kävi Britanniassa kampanjoimassa aktiivisesti brexitiä vastaan ennen äänestystä. Eikö se ole vaaleihin vaikuttamista? Onko nyt niin, että vain niihin vaaleihin vaikutettiin, jotka globaalin eliitin mielestä menivät väärin äänestetyiksi?

18.56 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa rouva puhemies! Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokous Suomessa vuonna 75 oli eurooppalainen avain löytää yhteiset, voisiko sanoa vertauskuvallisesti, liikennesäännöt sille, miten Euroopassa eletään, minkälaisia toimintalin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

joja noudatetaan, mitkä sitoumukset ovat pyhiä ja mitkä arvot muodostavat pohjan. Koko tämä ajattelu, koko tämä filosofia, oli paitsi osa Suomen ulkopolitiikkaa myös omiaan vahvistamaan Suomen asemaa vahvana, itsenäisenä, suvereenina länsimaisena valtiona, joka kykenee isännöimään neuvotellen idän ja lännen välillä olevat, suurvaltojenkin keskinäiset, ristiriidat prosessiksi. Se muuttui 90-luvulle tultaessa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksesta Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöksi. Toisin sanoen kaikkien vuonna 75 Etyk-asiakirjan allekirjoittaneiden valtioiden kesken solmittu sopimus merkitsi niin merkittävää arvopohjaa, että katsottiin olevan perusteltua luoda myöskin yhteinen järjestö, joka ikään kuin stabiilimmin, voimakkaammin, solidimmalla otteella toimien kykenee turvaamaan ne perusarvot, jotka ovat merkittäviä tietysti erityisesti pienten valtioiden, kuten Suomen, kyseessä ollen. Luotiin siis pelisäännöt, liikennejärjestelmät, joiden mukaan Euroopassa toimitaan ja joiden mukaan rauha, kehitys ja vakaus voidaan turvata, kolmeen koriin ne paloitellen.

Tänä päivänä tuo kehitys on valitettavasti karilla. Tänä päivänä tiedämme, millä tavoin nelisen vuotta takaperin Krimin valtaus Venäjän toimesta masensi mielet sen myönteisen kehityksen suhteen, joka meillä vallitsi tietysti lähinnä Berliinin muurin murtumisen jälkeen mutta joka oli saanut jo kolhuja Georgian sodassa 2008. Tämä Itä-Ukrainan alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen myöskin kapinallisten ja heitä tukevien toimijoiden suunnalta on merkinnyt suuren epävarmuuden ja Etyjin periaatteiden loukkaamisen kehitystä viimeisen neljän vuoden kuluessa. Alueellisen koskemattomuuden loukkaukselle on oltava ehdoton punainen linja — sillä millä voitaisiin sanoa, että edes historialliset tai kulttuuriset syyt voisivat olla niin painavia, että jonkun itsenäisen valtion oikeuksiin voidaan voimapolitiikan keinoin toisen valtion toimesta puuttua? Se ei ole mahdollista. Se ei ole mahdollista Ukrainan eikä minkään muunkaan valtion kyseessä ollen.

Mutta ei vain tämä, ei vain tämä kehityksen tie, vaan myöskin vaikkapa kyberturvallisuus, vaikkapa terrorismi ja kansainvälinen rikollisuus ovat kaikki asioita, jotka haastavat meidän sivilisaatiotamme tällä hetkellä. Sen vuoksi on aihetta katsoa perään niitä mahdollisuuksia, joilla kuitenkin kehitystä voitaisiin edelleen hallita ja saada monikansallisilla, multilateraalisilla järjestöillä tätä kehitystä ohjattua parempaan suuntaan niin, että luottamus ja yhteistyö toimisivat ja että myöskin parlamentaarisilla tahoilla olisi tässä tapauksessa oma kontribuutionsa annettavaksi.

Oma käsitykseni on se, että rauhanvälitys on merkittävä asia tässä. Rauhanvälitys laajasti katsottuna tarjoaa tähän välineistöä, jolla näihin asioihin voidaan olla vaikuttamassa. Kestävä rauha, kestävä kehitys, rauha ja vakaus ovat niitä asioita, jotka takaavat niin ihmisille kuin valtioillekin turvallista tulevaisuutta, ja siitä on tällä hetkellä vajetta ennen muuta, niin kuin täällä muun muassa edustaja Paloniemi sanoi, laajan turvallisuuskäsityksen valossa arvioituna, punnittuna ja analysoituna. Sen vuoksi dialogi on aina konfliktia parempi tapa edetä asioissa, ja pysyvään rauhaan ei tulla pääsemään ilman ihmisoikeuksien kunnioittamista ja erityyppisiä rauhanvälityksen toimenpiteitä, jotka ovat valtavan laaja skaala erilaisia asioita. Rauhanturvaoperaatio on niistä konkreettisista ja viimesijaisista, mutta senkin mahdollisuuksia on aihetta olla tänä päivänä edistämässä Ukrainan tilanteen kyseessä ollen.

Vaaleihin en tällä kertaa tässä yhteydessä kajoa sen enempiä, vaikka niistä olisi paljonkin raportoitavaa, sillä olin johtamassa vaalitarkkailua Yhdysvaltain presidentinvaaleissa ja äsken myöskin Venäjän vaalitarkkailua, jotka kummatkaan vaalit eivät antaneet kovin vakuuttavaa kuvaa siitä, kuinka hyvin demokratia de facto toimii. Demokratiaan kuuluu,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

että asioista voidaan olla eri mieltä. Se on kehittyvän ja vahvan demokratian tunnuspiirre, että asioista saatetaan olla hallitusti, hallitulla tavalla, eri mieltä, mutta jos erimielisyydet, voimapolitiikka ja intressit voimapolitiikan toteuttamiseksi uhkaavat rauhaa ja vakautta, on selvää, että tuolloin kiistan osapuolet pitää pyrkiä saamaan samaan aikaan samaan pöytään, samaan huoneeseen puhumaan samoista asioista ja etsimään yhteisiä ihmismäisiä ratkaisuja niihin ongelmiin ja tunnistamaan nämä ongelmat tavalla, jolla voidaan rauhallisesti neuvotellen etsiä näissä yhteisiä ratkaisuja.

Sen vuoksi Suomen panos Euroopan turvallisuusyhteistyökokousta ajatellen on pyritty nyt kanavoimaan niin, että siinä ennen muuta rauhanvälityksen kysymykset ovat ensisijaisia, millään tavalla pistämättä vaikkapa hyvin tärkeitä vaalitarkkailumissioita toissijaiseen rooliin, mutta se, missä suurin paine tänä päivänä ilman muuta on, on epäilemättä rauhanvälitys moninaisesti nähtynä. Siinä myöskin Suomen maine niin, että naiset ovat voimakkaasti mukana rauhanvälityksen edistämistoimessa, on meille korvaamattoman vahva etukenttäetu, ja tässä suhteessa toivon, että Suomen koko eduskunta ymmärtää rauhanvälityksen merkityksen pienelle kansakunnalle ja koko meidän turvallisuusympäristömme rakenteelliselle kehittämiselle.

19.04 Ilkka Kantola sd: Arvoisa rouva puhemies! Viime vaalikaudella olin ulkoasiainvaliokunnassa mukana, ja viime vaalikauden alkupuolella vähän epävirallisesti ja ehkä vähän virallisemminkin valiokunnassa keskusteltiin siitä, miten Suomen olisi viisasta valmistautua Etykin 40-vuotisjuhlallisuuksiin vuonna 2015. Muistan, että siinä vähän pohdittiin, että mikähän se Etyjin merkitys nyt näinä aikoina on, kun tilanteet ovat kehittyneet niin kuin ovat ja on tämä Euroopan unioni ja kaikki sen turvallisuus- ja yhteistyötoiminta. Mutta sitten tapahtui se, mikä tapahtui Ukrainassa, ensin Ukrainan sisäisesti ja sitten myös Venäjän toimesta siellä Ukrainassa, ja yhtäkkiä meille oli selvää, että Etyjin merkitys tulee aivan tavattomasti kasvamaan, ja niin on myös käynyt. Etyjistä on tullut tavattoman tärkeä foorumi käydä sitä dialogia ja yrittää ylläpitää niitä yhteyksiä, joiden varassa voidaan sitten viedä kehitystä eteenpäin poliittisesti ja diplomaattisin keinoin.

Arvoisa puhemies! Olin parlamentaarikkokokouksen valtuuskunnan varajäsenenä mukana Wienin talvikokouksessa nyt tänä keväänä, ja jos sopii, niin viittaan siihen kokemukseeni sieltä, vaikka tämä kertomus nyt käsitteleeekin viime vuoden tapahtumia.

Etyjin pääkonttorihan sijaitsee Wienissä, ja talvikokous pidetään yleensä siellä. Wienhän on eurooppalainen kaupunki, yksi niitä kaupunkeja, joilla on yhtäältä loisteliaan komea historia pitkältä ajalta ja sitten toisaalta aivan järkyttävä kokemus ajautumisesta natsivallan alaisuuteen, diktatorisen vallan alaisuuteen, toisen maailmansodan myötä. Wien kaupunkina tietää, miten suloista on rauhan ja menestyksen aikakausi, miten hienoa elämä voi silloin olla, ja toisaalta Wien, tuo hieno kaupunki, tietää, miten aivan hirvittävää voi olla diktatuurista nouseva sota laajentumispyrkimyksineen. Wien tietää tämän sivistyksen, ja Wienillä on tämä viisaus, ja sikäli on soveliaista, että Etyj kokoontuu siellä.

Näissä kansainvälisissä parlamentaarikkojen kokouksissa, joissa on paljon väkeä ja joissa paljon pidetään puheita ja joissa tehdään hyvin vähän konkreettisia, sitovia päätöksiä — lausutaan julkilausumia ja tehdään suosituksia — on aina vaarana, että sinne osallistuva väki tai yksilö siellä joukossa kokee, että onko tässä mitään järkeä, että me matkustelemme ja puhumme toisillemme ja sitten menemme kotiin. Turhautuminen on aina vaarana tällaisissa kokouksissa, mutta tärkeitä on kuitenkin, että ei turhauduta vaan ajatellaan, mitkä ovat vaihtoehdot tällaisille kohtaamisille. Tärkeitä on se, että kansanedustajat eri maista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

kohtaavat, käyvät dialogia, tutustuvat toisiinsa, oppivat tuntemaan toisiansa henkilökohtaisesti, kuuntelemaan toistensa puheenvuoroja, ehkä tarkistamaan omaa ajatteluaan, saavat välineitä ymmärtämisen, keskinäisen ymmärryksen lisäämiseen ja sitä kautta tärkeissä prosesseissa eväitä viedä asioita eteenpäin. Tärkeätä on siis kohtaaminen, keskustelu ja dialogi. Niin kauan kuin on dialogia, niin kauan kuin on vuorovaikutusta, keskustelua ja kuuntelua, on mahdollisuus poliittisiin ja diplomaattisiin ratkaisuihin.

Sodat syntyvät kärsimättömyydestä, halusta tehdä nopeita, jopa lopullisia ratkaisuja hyvin vaikeisiin ongelmiin. Harvoin, jos koskaan, sodat ratkaisevat mitään ongelmia. Jos yksi ongelma ratkeaa, niin toisia ongelmia syntyy — tästähän meillä on kokemuksia ihan lähi-menneytyydestä, kun katsomme maailmaa kokonaisuutena. Sodat syntyvät kärsimättömyydestä. Siksi tarvitaan vaihtoehtoja, tarvitaan kärsivällisyyttä, tarvitaan dialogia ja keskustelua.

Wienin talvikouksessa kuultiin vahvoja näkemyksiä Ukrainan tilanteeseen liittyen, erilaisia näkemyksiä, ja myös — vain yhtenä toisena esimerkkinä — Turkin etääntyminen demokraattisesta järjestelmästä ja huoli muun muassa lehdistönvapauden tilasta Turkissa olivat vahvasti esillä niissä puheenvuoroissa. Oli merkittävää, että siellä oli myös Turkin oppositiopuolueen edustajia käyttämässä kriittisiä puheenvuoroja Turkin osalta.

Arvoisa puhemies! Etyjiä on syytä jatkossakin varjella sellaisena foorumina, jossa kaikki jäsenmaat voivat olla läsnä ja osallistua dialogiin ja omien näkemystensä esiintuomiseen omista lähtökohdistaan käsin. Tälle täytyy olla tilaa. Älkööt siis mitkään boikotit tai vastaavat tehkö tyhjäksi Etyjin mahdollisuutta toteuttaa tätä arvokasta tehtäväänsä. Varjeltakoon tätä instituutiota foorumina, josta kukaan ei halua jäädä syrjään ja josta ketään ei syrjäytetä. Vain varjelemalla tätä instituutiota luodaan edellytykset muun muassa sellaisen rauhanvälitys- ja erilaisten turvallisuusrakenteiden yhteiselle muodostamiselle, josta Etyjin emerituspresidentti, edustaja Kanerva juuri äsken puhui.

19.10 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan, yli neljä vuosikymmentä sitten, presidentti Urho Kekkonen käynnisti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökouksen täällä Helsingissä, ja siitä on kasvanut sittemmin merkittävä rauhanjärjestö Eurooppaan. On aivan välttämätöntä, että jatkamme tämän rauhanjärjestön vahvaa työtä niin, että demokraattiset menettelytavat ja toisten kansojen kunnioittaminen ja koskemattomuuden kunnioittaminen pysyvät koko ajan esillä vahvemmin kuin se, että jotkut haluavat käyttää voimaa tai joitakin muita epäasiallisia keinoja kansakuntien välisessä yhteistyössä — ne jäävät aina taka-alalle, ja pidämme tämän demokraattisen menettelyn ja rauhanomaisen yhteistyön aina ykkössijalla. Mitä tapahtui Ukrainassa, mitä on tapahtumassa Turkissa, mitä on tapahtumassa näillä hetkillä Syyriassa, mitä tapahtuu Itämerellä, monessa muussa paikassa, ne ovat asioita, joita ei 20 vuotta sitten ehkä kukaan olisi uskonut tapahtuvankaan. Ne ovat nyt meillä tätä päivää.

Elikkä kun aikanaan 1975 Urho Kaleva Kekkonen tämän prosessin aloitti, silloin elettiin vielä jakautuneen maailman aikaa, toisen maailmansodan jälkeistä aikaa, jolloin oli rautaesiriput sun muut, Berliinin muuri oli olemassa ja niin edelleen. Jos joku olisiertonut silloin ja ennustanut, millainen on maailma esimerkiksi vuonna 2000, kukaan ei olisi uskonut. Sen jälkeen kun sitten tilanne vakiintui Neuvostoliiton kaaduttua ja myös Berliinin muurin kaaduttua, Eurooppa on muuttunut nykyiseen asuunsa, mutta senkään jälkeen emme ole saaneet elää niin sanottua vakaata aikaa, vaan nämä uudet uhkat ovat nousseet esille pikkuhiljaa. Tämän takia Etyjin työ on edelleen erittäin arvokasta, ja on parempi, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

kansakunnat keskustelevat neuvottelupöydissä, kokouksissa tavaten toisiaan, kehittämällä yhteistyömahdollisuuksia yhä edelleen ja yhä edelleen. Se on ainoa keino mennä eteenpäin, voimakeinoilla ei tätä maailmaa ole rakennettu.

19.12 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä ihan lyhyesti kertoa Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisestä yhteistyöstä, joka kuuluu tähän Etyj-työhön myös.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden valtuuskuntien tapaamiset ovat jo vakiinnuttaneet asemansa ja paikkansa, ja vuonna 2017 järjestettiin kolme tapaamista. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on lausunnossaan vuoden 2016 kertomuksesta omalta osaltaan todennut yhteistyön tiivistymisen ja vakiintumisen erittäin myönteisenä asiana: ”Yhdessä toimien Pohjoismaiden ja Baltian maat voivat vahvistaa vaikutustaan järjestön laajaan toimintakenttään kuuluvissa kansainvälisissä kysymyksissä.” Ja näin on kyllä myös käynyt.

Kiitän jo tässä vaiheessa erinomaisen hyvistä puheenvuoroista.

19.13 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Äsken unohdin mainita — tuli mieleen, kun edustaja Hoskonen mainitsi vuosiluvun 1975 — että tässä rupeaa olemaan meidän suvussamme hieman jatkuvuutta, nimittäin isäni oli silloin poliisina turvaamassa tätä ensimmäistä kokousta Helsingissä — katselin valokuvia, mitä löysin, kun hieman siivoilin tuossa. Toivottavasti Etyj nyt jatkaa edelleenkin ja omatkin lapseni ovat sitten josain vaiheessa mukana. Toivon, että organisaatio kehittyy. Muutenhan organisaatiot kuolevat, jos ne eivät kehity. — Kiitoksia.

19.13 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tuolla työhuoneessa kuuntelin käytyä arvokasta keskustelua ja pinkaisin tuolta Pikkuparlamentin puolelta tänne salin puolelle.

Arvoisa puhemies! Erityisesti edustaja Kantolan puheenvuoroa kun tuossa kuuntelin, sitä ennen myös edustaja Kanervan puheenvuoroa, niin kyllä täytyy olla kiitollinen siitä, että meillä on edustajia, jotka näkevät kokonaisuuksia ja arvioivat Suomen asemaa ihan sellaisessa laajassa kontekstissa, jossa katsotaan nyt sitten tätä maailmaa ei ainoastaan Suomen näkökulmasta vaan kokonaisuuden kannalta.

Kuten monessakin puheenvuorossa täällä on todettu muun muassa Syyrian tilanne ja nämä levottomuudet tällä hetkellä, niin kieltämättä pakko on Etyjin valtuuskunnan jäsenenä ja muutaman aikaa noita kokouksia seuranneena myös miettiä sitä, mitä tämänkaltaisen järjestö sitten loppujen lopuksi voi näiden kriisien aikana tehdä. Onko loppujen lopuksi niin, että kun on rauhanaika ja rauhallinen aika, nämä järjestöt toimivat ja kulkevat ja saavat varmasti paljon hyvää kehitystyötä aikaan, mutta entä kun kriisit tulevat, kuinka niitä sitten ratkotaan?

Näyttää olevan niin, että YK esimerkiksi on täysin voimaton tällä hetkellä ratkomaan Syyrian kysymystä. Ainakin kansalaisena, miksei kansanedustajana, joutuu miettimään sitä, että kun on tapahtunut selkeästi osoitettu kaasuisku, niin YK:ssa ei päästä yksimielisyyteen tästäkään, onko tällaista iskua edes tapahtunut. Ja kun suurvallat, siis Venäjä ja Yhdysvallat kärjessä, sitten kumoavat toistensa päätöslauselmaehdotukset, niin ei päästä asiassa yhtään pidemmälle. Enkä minä oikein jaksa ymmärtää sitä, että jos joku joka tapauksessa on tuonkin tuhoisan kaasuiskun tehnyt tai minkä tahansa iskun, niin silläkö se korjaantuu, että toinen osapuoli tekee sitten vielä uuden voimaiskun siihen. Se ei ainakaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

paranna syyrialaiden eikä kansalaisten asemaa. Siellä on tietysti eri hallinnot keskenään ja myös Isis-järjestö ja sisällissota maassa ja kaikkea mahdollista, on selittävää tekijää, mutta kyllä suurvalloillakin täytyy olla vastuunsa. Jos Pohjois-Korean kanssa ikään kuin ainakin muodollisesti näyttää siltä, että voi löytyä jopa ajatuksenkulkua yhteen, niin en oikein jaksa ymmärtää, miksi Syyrian taholla eivät sitten suurvallat pysty löytämään ratkaisuja. Pienemmät niitä eivät pysty antamaan.

Vai onko kyseessä sitten se, että aseteollisuus haluaa tehdä uusia koekenttiä ja testata asioita ja katsoa, kuinka loppujen lopuksi asiat sitten ovat tuon teollisuudenalan kannalta? Joskus on sanottu, että kenraaleita monesti voi harmittaa se — varsinkin joissakin maissa, ei varmaankaan Suomessa — kun tehdään koko ajan teoriaa eikä päästä sitten testaamaan, kuinka asiat kulkevat. Aika mielenkiintoinen ammatti, kun ajattelee itse kukin sitä, jos ei ymmärrä sitä puolustuksen syvintä olemusta elikkä rauhan turvaamista ihan oikealla lailla.

Itse aikoinaan, sen verran voin kertoa, Itä-Saksan puolella pääsin varmaan sikäläisiin kirjoihin, kun loihen lausumahan eräessä nuorisokeskustelussa, että minusta idän ja lännen aseet ovat ihan yhtä vaarallisia. Eräs läsnä ollut henkilö, jääköön nyt puoluekanta sanomatta, totesi, että hän tekee raportin minusta, näistä puheista, ja minä sanoin, että mielellään haluan sellaisen raportin kyllä menevän ihan perille astikin, jos sillä on merkitystä. Eli ovatko idän tai lännen tai minkään aseet sen turvallisempia tai vaarallisempia, nämä ovat isoja kysymyksiä. Kansalaiset näistä loppujen lopuksi kärsivät.

Ja mitä Etyj pystyy tekemään tässä tilanteessa? Kyllähän tämä on vaikea paikka. Voin vain kuvitella seuraavankin kokouksen. Varmasti Etyjin kesäkokouksen aikana Syyria ja kaikki täälläkin jo sanotut ongelmat ovat esillä, mutta saavutetaanko niihin sitten jotakin ratkaisua, ja millä lailla nämä kytkeytyvät sitten valtion eri hallintoihin ja hallitusten väliseen politiikkaan? Tässä tarvittaisiin nyt kyllä sitä toivoa. Näin ainakin silloin, kun Suomessa pystyttiin 1975 tuon kylmän sodan jälkeen luomaan tätä näkökulmaa Urho Kekkonen johdolla ja monien avittamana, kun luotiin Eurooppaan ja laajemmaltikin uusi rauhanyjärjestö, että se oli sen ajan uusi. Se innoitti minutkin opiskelemaan ulkopoliittikkaa, ihan oikeasti. Mutta tänä päivänä, kuinka paljon tämä kaikki kiinnostaa, varsinkin kun näkee, että nämä suuret asiat eivät kulje myönteiseen suuntaan vaan ihmiset siellä sitten loppujen lopuksi kärsivät?

Tämän puheenvuoron halusin ihan siksi tulla, arvoisa puhemies, tähän käyttämään, koska jotenkin vain tunsin, että nyt maailmalla mennään kyllä pahasti pieleen. Me kiistelemme täällä Suomen eduskunnassakin tietysti niistä arkipäiväisistä asioista, jotka ovat meitä lähellä, mutta meidän pitää myös ymmärtää se, että maailman tilanne on nyt kulkemassa todella vakavaan ja huonoon suuntaan. Se on myös vähän niin kuin korttipelissä nokitetaan, että kuka panee aina paremmaksi. Minusta jokainen paremmaksipano pitää pystyä meidän sekä Etyjin ryhmässä että myös Suomen eduskunnassa tuomitsemaan.

19.19 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Rossin puhe siitä, että aseet ovat yhtä vaarallisia, olivat ne sitten kenen tahansa hallussa, innoitti minut mainitsemaan vain yhden havainnon tuosta kertomuksesta, nimittäin sellaisen, joka kuvaa sitä, että Etyj pystyy toimimaan niin, ja mieltää oman toimintansa niin, että tällaisia huolenaiheita voidaan ilmaista eri suuntiin ihan riippumatta siitä, miten ne maat näissä blokkijärjestelmissä asemoituvat. Esimerkiksi kysymys kuolemanrangaistuksesta ja ihmisoikeudesta siihen nähden: on nostettu esiin vahvana vetoomuksena, että kuolemanrangaistuksesta luovuttaisiin, ja me tiedämme, että silloinhan ilmansuunnat voivat olla ihan mitä vain. Että vähän saman-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2018 vp

tyyppisesti kuin nämä aseet ovat vaarallisia, tulivat ne mistä suunnasta tahansa, on kuolemanrangaistus yhtä räikeä ihmisoikeusongelma, oli se missä maassa tahansa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.